Lieta Nr. C 15236110
SKC – 13/2017
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS
Rīgā 2017.gada 27.janvārī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents Valerijs Maksimovs,
tiesnese Ļubova Kušnire,
tiesnesis Aigars Strupišs,
izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar atbildētāja /pers. B/ kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 10.septembra spriedumu likvidējamās AS „Latvijas Krājbanka" prasībā pret /pers. B/ ar trešo personu /pers. C/ par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Likvidējamā AS „Latvijas Krājbanka" 2010.gada 9.jūlijā cēlusi Jelgavas tiesā prasību (vēlāk to precizējot) pret /pers. B/ ar trešo personu /pers. C/ par pamatparāda 139 494,21 LVL, kavēto līgumisko procentu parāda par aizdevuma lietošanu par laika posmu no 2009.gada 15.maija līdz 2009.gada 27.novembrim 2956,69 LVL, līgumsoda par laika posmu no 2009.gada 16.maija līdz 2009.gada 27.novembrim 287,56 LVL, apdrošināšanas prēmijas 149,71 LVL piedziņu, lūdzot vērts piedziņu uz /pers. C/ piederošo, par labu prasītājai ieķīlāto nekustamo īpašumu /adrese A/.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Prasītāja kā aizdevēja un atbildētājs kā aizņēmējs /datums/noslēguši aizdevuma līgumu par 62 000 EUR aizdevumu. Laika posmā no 2006.gada 1.jūnija līdz 2009.gada 15.aprīlim noslēgtas papildus vienošanās, kuru rezultātā aizdevuma summa palielināta līdz 198 482,38 EUR. Starp prasītāju un trešo personu /pers. C/ 2005.gada 28.jūnijā noslēgts hipotēkas līgums ar kuru /pers. C/ sev piederošo nekustamo īpašumu /adrese A/, ieķīlājusi par labu prasītājai, atbildētāju saistību izpildes nodrošināšanai.

[1.2] No atbildētāja konta pārskatiem redzams, ka aizdevuma atmaksa veikta daļēji, pēdējais maksājums izdarīts 2009.gada 15.janvārī. Prasītāja, izmantojot aizdevuma līguma 10.punktā un tā apakšpunktos pielīgtās tiesības vienpusēji izbeigt aizdevuma līgumu, 2009.gada 28.oktobrī nosūtījusi atbildētājam attiecīga satura paziņojumu, lūdzot veikt pilnu norēķinu.

Prasība celta, pamatojoties uz Civillikuma 1319.-1326., 1587., 1589.pantu, 1652.panta pirmās daļas 3.punktu, 1670., 1672., 1683., 1698., 1702., 1716., 1717., 1720., 1753., 1756., 1759., 1934., 1943. un 1945.pantu.

[2] Ar Dobeles rajona tiesas (kurai civillieta 2010.gada 27.jūlijā nosūtīta pēc piekritības) 2012.gada 9.oktobra spriedumu prasība apmierināta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 10.septembra spriedumu, pievienojoties pirmās instances tiesas motīviem, prasību apmierinājusi.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Civillikuma 1943.pantu aizņēmējam jāatdod tāda pati summa vai tāds pats daudzums, kādu viņš saņēmis.

No /Datums/aizdevuma līguma, vēlākām vienošanās un atbildētāja konta pārskatiem redzams, ka prasītāja savas saistības pret atbildētāju ir izpildījusi un aizdevumu pārskaitījusi uz aizņēmēja norēķinu kontu. Savukārt no prasītājas sagatavotā parāda aprēķina un jau pieminētajiem konta pārskatiem izriet, ka atbildētājs aizdevumu atmaksājis daļēji un uz 2009.gada 27.novembri pamatparāds ir 139 494,21 LVL, kavēto līgumisko procentu par aizdevuma lietošanu parāds par laiku no 2009.gada 15.maija līdz 2009.gada 27.novembrim ir 2956,69 LVL, līgumsods par laiku no 2009.gada 16.maija līdz 2009.gada 27.novembrim ir 287,56 LVL, apdrošināšanas prēmija par ieķīlātā nekustamā īpašuma apdrošināšanu ir 149,71 LVL.

Saskaņā ar Civillikuma 1838.pantu samaksas izdarīšanas fakts jāpierāda tam, kas to apgalvo.

Atzīstams, ka prasītāja ir iesniegusi pierādījumus par savu no aizdevuma līguma izrietošo saistību izpildi, savukārt atbildētājs nav iesniedzis tiesā pierādījumus par aizdevuma atmaksu.

[3.2] Apelācijas sūdzībā izteiktie argumenti par aizdevuma līguma netaisnīgiem noteikumiem ir tiešā pretrunā ar atbildētāja rīcību. Ilgstošā laika posmā, sākot no aizdevuma līguma noslēgšanas 2005.gada 28.jūnijā līdz pēdējai vienošanās 2009.gada 15.aprīlī par procentu un līgumsoda kapitalizēšanu un papildu aizdevuma izsniegšanu, atbildētājs neizteica iebildumus par jebkādiem no aizdevuma līguma izrietošiem noteikumiem vai pienākumiem, kas viņam kā patērētājam būtu nelabvēlīgi un tāpēc uzskatāmi par netaisnīgiem un nepiemērojamiem, kā to paredz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta vienpadsmitā daļa. Ņemot vērā iepriekš norādītos apstākļus, atzīstams, ka, slēdzot aizdevuma līgumu un vienošanās par aizņēmuma summas palielināšanu, to noteikumi starp pusēm tika apspriesti un atbildētājiem tie bijuši zināmi un pieņemami.

[3.3] Attiecībā uz atbildētāja iebildumiem, ka aizdevums nav izsniegts skaidrā naudā un tāpēc būtu atzīstams, ka prasītāja nemaz nav piešķīrusi atbildētājam aizdevumu, bet gan nodarbojusies ar krāpšanu, izsniedzot bezskaidras naudas norēķinu līdzekļus bez faktiska seguma, secināms, ka aizdevuma līguma 4.punktā puses skaidri noteikušas aizdevuma izsniegšanas kārtību, paredzot, ka aizdevums ieskaitāms aizņēmēja norēķinu kontā. Atbilstoši Civillikuma 1431.pantam, akta parakstīšana uzskatāma par piekrišanu šim aktam, ja tā saturs parakstītājam bijis zināms un ja viņam tajā tiesiskajā darījumā, uz kuru akts attiecas, ir personīga interese un ierunas tiesība.

[4] Kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 10.septembra spriedumu iesniedzis atbildētājs /pers.

B/, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka ar Ogres rajona tiesas 2012.gada 5.jūnija lēmumu /pers. B/ pasludināts fiziskas personas maksātnespējas process. Attiecīgs ieraksts Maksātnespējas reģistrā izdarīts /datums/. Par šo apstākli prasītāja bija informēta, un tai bija iespēja iesniegt savu kreditora prasījumu atbildētāja maksātnespējas procesā, bet tā savas tiesības Maksātnespējas likumā noteiktajos termiņos nav izmantojusi.

[4.2] Apelācijas instances tiesa pēc būtības nav izvērtējusi aizdevuma un hipotēkas līguma noteikumu atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām, lai arī tās satur tieši izteiktu prasību tiesām nepiemērot netaisnīgus līguma noteikumus. Tiesas kļūdainais secinājums, ka atbildētājs līdz ar aizdevuma un tam sekojošo vienošanos parakstīšanu atzinis darījumu noteikumus par saistošiem un atbilstošiem viņa interesēm, novedis arīdzan pie Civillikuma 1431.panta nepareizas piemērošanas. Tiesas secinājums, ka līdz ar aizdevuma un vienošanos parakstīšanu atbildētājs ir piekritis līguma noteikumiem, ir pretējs judikatūras atziņām strīdos, kurā viena no pusēm ir patērētājs. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji apsprieduši katru līguma noteikumu atsevišķi.

[4.3] Tiesa kļūdaini atzinusi prasītājai tiesības saņemt likumiskos procentus par laiku līdz sprieduma izpildei. Procenti dodami par naudas, kas ir ķermeniska lieta, lietošanas atvēlējumu, taču atbildētājs visas tiesvedības laikā iebildis, ka no prasītājas naudu nekad nav saņēmis un tas izriet arī no /datums/aizdevuma līgumā norādītā darījuma priekšmeta.

[5] Augstākajā tiesā 2014.gada 15.septembrī saņemts likvidējamās AS „Latvijas Krājbanka" administratora „KPMG Baltics SIA" pilnvarotās personas /pers. G/ pieteikums par likvidējamās AS „Latvijas Krājbanka" aizstāšanu lietā ar tās tiesību pārņēmēju SIA „Baltics Credit Solutions Latvia".

[6] Augstākajā tiesā 2016.gada 14.jūlijā saņemts /pers. B/ pilnvarotās personas zvērināta advokāta Aināra Leičenko lūgums par tiesvedības izbeigšanu lietā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta devīto daļu, jo prasītāja lietā likvidējamā AS „Latvijas Krājbanka" nav pieteikusi savu kreditora prasījumu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73.panta pirmo un otro daļu, līdz ar to likvidējamā AS „Latvijas Krājbanka", kā arī iespējamie tās tiesību pārņēmēji ir zaudējuši savas prasījuma tiesības un kreditora statusu pret parādnieku /pers. B/.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka spriedums atceļams.

[8] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 77.pantu pirmo daļu, ja viena no pusēm lietā izstājas (fiziskās personas nāve, juridiskā persona beidz pastāvēt, prasījuma cesija, parāda pārvede un citi apstākļi), tiesa pieļauj aizstāt šo pusi tās tiesību pārņēmējam.

Augstākā tiesa uzskata, ka ir pamats aizstāt lietā likvidējamo AS „Latvijas Krājbanka" ar tās tiesību pārņēmēju SIA „Baltics Credit Solutions Latvia".

[9] Lietā konstatēts, ka pēc prasības celšanas ir mainījies atbildētāja tiesiskais statuss, jo ar Ogres rajona tiesas 2012.gada 5.jūnija spriedumu pasludināts fiziskās personas /pers. B/ maksātnespējas process.

No atbildētāja pilnvarotā pārstāvja zvērināta advokāta Aināra Leičenko 2016.gada 14.jūlija lūgumam par tiesvedības izbeigšanu pievienotā Ogres rajona tiesas 2016.gada 3.februāra lēmuma civillietā Nr.C24122912 par /pers.B/a saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu un atbrīvošanu no 2012.gada 10.decembra (ar 2015.gada 14.maija grozījumiem) saistību dzēšanas plānā norādītajām saistībām redzams, ka prasītāja savu prasījumu atbildētāja maksātnespējas procesā nav pieteikusi. Šādos apstākļos Augstākā tiesa atzīst, ka nav pamata Civilprocesa likuma 223.panta 9.punkta piemērošanai, jo atbildētājs nav atbrīvots no attiecīgas saistības.

[10] Kasācijas sūdzības iesniedzējs, ievērojot Maksātnespējas likuma 73.pantā noteikto, uzskata, ka apelācijas instances tiesai bija jāizvērtē prasības noraidīšanas iespēja, jo attiecībā pret personu, kurai pasludināts fiziskas personas maksātnespējas process, piemērojamas Maksātnespējas likuma normas, kas paredz speciālu kārtību, kādā piesakāmi kreditoru prasījumi un kreditors zaudē savas prasījuma tiesības pēc kreditora prasījumu iesniegšanas termiņa beigām.

Šis kasācijas sūdzības arguments atbilst Civillietu departamenta judikatūrai Maksātnespējas likuma 141.panta pirmās daļas un 73.panta iztulkošanas jautājumos (*sk. Civillietu departamenta 2014.gada 8.aprīļa spriedumu lietā Nr.SKC-117/2014, 2016.gada 31.marta spriedumus lietās Nr.SKC-3/2016 (paplašinātā sastāvā) un Nr.SKC-92/2016*), kuros secināts, ka gadījumā, ja kreditora prasījums maksātnespējīgā parādnieka administratoram nav pieteikts Maksātnespējas likuma 73.panta otrajā daļā noteiktajā termiņā, kreditors zaudē prasījuma tiesības pret parādnieku un līdz ar to kreditora statusu. Turklāt nav nozīmes tam, ka kreditors ir cēlis prasību tiesā pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas. Ņemot vērā, ka prasītāja nav pieteikusi kreditora prasījumu likumā noteiktajā termiņā, iestājušās Maksātnespējas likuma 73.panta otrajā daļā paredzētās sekas – prasītāja zaudējusi prasījuma tiesības pret parādnieci.

[11] Līdz ar to Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tādēļ kasācijas sūdzība apmierināma.

Ievērojot faktu, ka apelācijas instances tiesas spriedums tiek atcelts sakarā ar apsvērumiem par Maksātnespējas likuma 73.pantā noteiktā speciālā termiņa kreditoru prasījumu pieteikšanai neievērošanu, ievērojot procesuālās ekonomijas principu, Augstākā tiesa nepievēršas pārējo kasācijas sūdzības argumentu analīzei.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu un 477.pantu, Augstākā tiesa

nosprieda

Atcelt Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 10.septembra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis V.Maksimovs

Tiesnese Ļ.Kušnire

Tiesnesis A.Strupišs